

Maris Kirme

Karl Leichter - Tallinna Riikliku Konservatooriumi avarapilguline ja karismaatiline muusikaajaloo õppejõud

Abstrakt

Filosoofiamagister Karl Leichter (1902-1987) alustas tööd Tallinna konservatooriumis 1940. aasta sügisel vastasutatud kompositsiooni- ja muusikateaduseosakonnas, mis 1941. aastal vastavalt Nõukogude Liidu normidele kohandatud konservatooriumi uuele põhikirjale muudeti kateedriks. Õpetama hakkas ta muusikaajalugu (nii üld-, vene kui ka eesti muusikaajalugu). Saksa okupatsiooni ajal lisandusid sellele ka kunstiajalugu ja esteetika. Esiialgu õpetas ta neid aineid kõikidele erialadele. Sõjajärgses konservatooriumis jäi tema õlule peamiselt muusikaajaloo erinevate kursuste lugemine. 1945. aasta sügisel lisandus ta koormusele ka muusikateaduse eriala juurutamine ning selle haru üliõpilastele peaauguste tsükli õpetamine. Tallinna Riikliku Konservatooriumiga (aastast 1946 dotsent) jäi Leichter otseselt seotuks kuni pensionile siirdumiseni 1968. aasta sügisel. Arvestades maha aastad 1949-1955, mil ta oli valitseva totalitaarse režiimi poolt represseritud ja konservatooriumist vallandatud, jäi tema aktiivseks tööajaks seal ühtekokku 22 aastat.

Ettekandes vaadeldakse Karl Leichterit peaaugjalikult kui muusikaajaloo õpetajat, põhiohuga üldmuusikaajalool. Eesmärgiks on seatud selgitada lähemalt tema poolt õpetatava aine sisu, selle käsitlemise ja edasiandmise viise ning valitseva ideoloogia ilminguid selles. Peamisteks uurimisallikateks on Leichterit poolt koostatud loengute materjalid: aineprogrammid, loengute konspektid, eksamiküsimused, kuulatavate heliteoste nimekirjad jne. Mõningal määral toetatakse ka toonaste üliõpilaste – hilisemate kolleegide - mälestustele ja meenutustele.

Kuigi muusikaajaloo, nagu enamuse ainete õpetamise aluseks olid kõikides Nõukogude Liidu konservatooriumides ühtsed ainekavad, võime ometi väita, et Leichterit käsitus muusikaajaloost oli äärmiselt laiaulatuslik, eripalgeiline, loogiline ja süsteemne. Nii nagu tollal üldiselt, oli temagi käsitluse keskseks teljeks stiil. Leichterit eesmärgiks - ka ideaaliks - muusikaajaloo õpetamisel oli lähenemine sellele kui teaduslikule distsipliinile. Käsitleda seda arenguloolisest printsipiist lähtudes; otsides ja leides (muusika)ajaloos aset leidnud muudatuste vahel objektiivseid põhjuslikke seoseid, püüdes hoida selle arengut võimaluste piires lahus olemasolevatest valitsevatest režiimidest ja ideoloogiast. Neid järeldusi võimaldavad teha eeskätt Leichterit korrektselt sõnastatud ja vormistatud üldmuusikaajaloo konspektid (muusika areng selle varasematest ilmingutest kuni 20. sajandi esimesse poole välja). Algvariant sellest pärineb tõenäoliselt 1940ndate aastate esimesest poolest. (Ühtlasi on alust arvata, et see oli mõeldud ka

trükkitoimetamiseks.) Edasise töö käigus on konspekti täiendatud ja täpsustatud, vastavalt oludele ja uute allikate kättesaadavusele, mõneti paraku ka sobivusele. Iseloomulik on seegi, et märkuste ja kommentaaride seast leiab palju paralleelidetõmbamisi Eestiga. Kõik see näitab Leichterit äärmiselt avarapilgulise, uuendusmeelse, aga ka diplomaatilise õpetajana. Lisaks sellele muidugi karismaatilisus, kui tema üldine isiksuslik omadus.